

احمد سهیلی خونساری

نصب نخستین مجسمه در تهران

بعد از مرگ کریم خان زند در سال ۱۱۹۲ و فرار آغامحمدخان از شیراز بورامین و کسب موافقت سران ایل قاجار دز و رامین راه استرآباد پیش گرفت و بعد از جمع سرباز و سپاهی و فراهم آوردن ساز و برگ روانه عراق گشت و برای برداشتن دشمنان خود از سر راه سلطنت بمیدان مبارزه وارد گشت .

تنها مدعی سلطنت و سردار مقابل او لطفعلی خان زند بود که بحکم وراثت سلطنت را از آن خود میدانست .

لطفعلی خان هر روز در شهری با نقشه جدیدی با او مقابل میگشت و بعد از کشتش و کوشش گاهی فاتح و زمانی مغلوب می شد لکن چون بخت با آغا محمد خان مساعد و یار بود بالاخره لطفعلی خان مغلوب و اسیر شده و در سال ۱۲۰۸ بقتل رسید و آغامحمدخان بتخت سلطنت

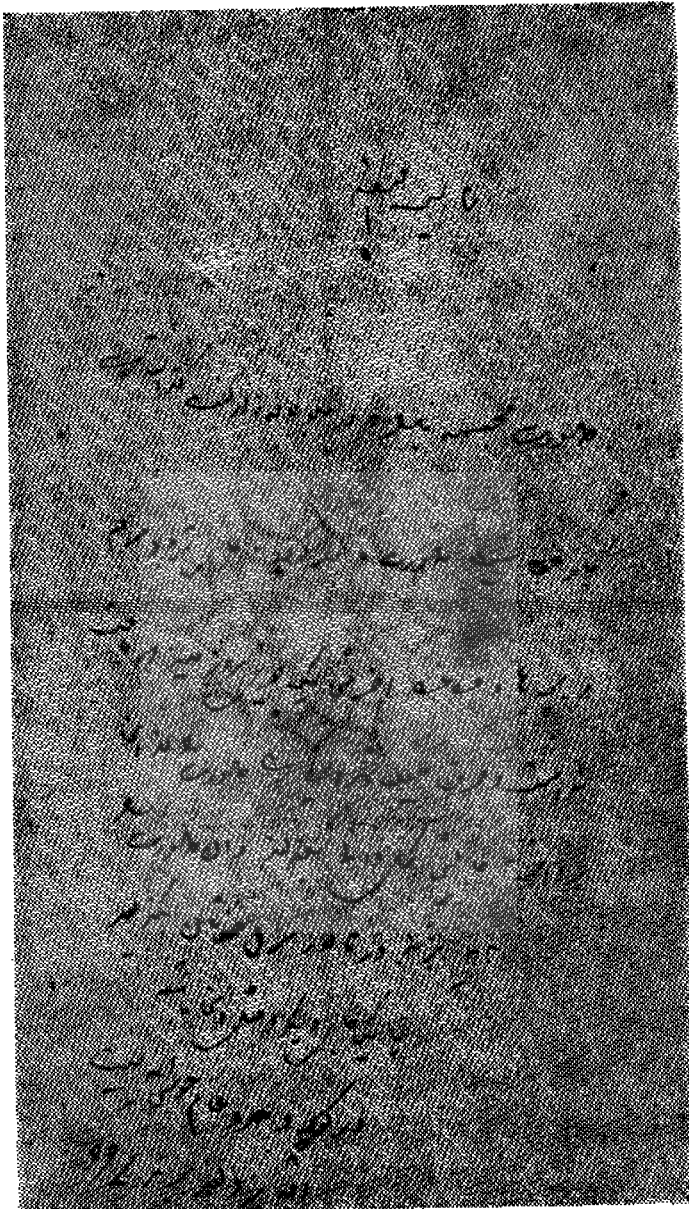
جلوس کرد و تهران که از این زمان مرکز لشکر کشیهای او شده بود خواه ناخواه پایتخت ایران گردید و تهرانی که تا چند سال قبل شهرکی بیش نبود مرکز اجتماع خاندان سلطنتی گردید و روز بروز بعد از سلطنت فتحلی شاه و محمدشاه و ناصرالدینشاه جمعیت و وسعتش افزون گشت.

ناصرالدینشاه که پادشاهی متجدد و فرنگ رفته بود سعی میکرد که تمدن فرنگ را با ایران و مخصوصاً در تهران مستقر سازد و نظیر ترن و برق و غیره را باصرار بر مردم تحمیل میکرد لکن مردم و اجتماع برای قبول این تمدن و نو آوری مستعد نبودند بهمین دلیل وقتیکه در سال ۱۲۹۹ رئیس نظمیہ کنت دمنت فرت مجسمه شاه را جهت زیبایی شهر برای اولین بار در مقابل خیابان لاله زار که در آنوقت از بهترین خیابانهای شهر تهران بود نصب کرد و خبر آن بگوش شاه رسید ناصرالدینشاه بنایب السلطنه کامران میرزا حاکم تهران چنین نوشت :

نایب السلطنه صورت مجسمه ما را که در جلو لاله زار کنت گذاشته است کار خوبی نیست صورت ما در کوچه و جای تردد مردم و بچه‌ها و غیره و غیره آخرش يك چیزی بروز میکند که باعث ندامت و حرف میشود بهتر این است صورت را از آنجا برداشته جایش گلدانی بگذارند و آن صورت را بدهید ببرند در تالار منزل خودتان بگذارید یا يك جای دیگر که مثل آنجا باشد در کوچه و ملاء عام خوش آیند نیست البته بردارند ببرند سنه ۹۹۰ .

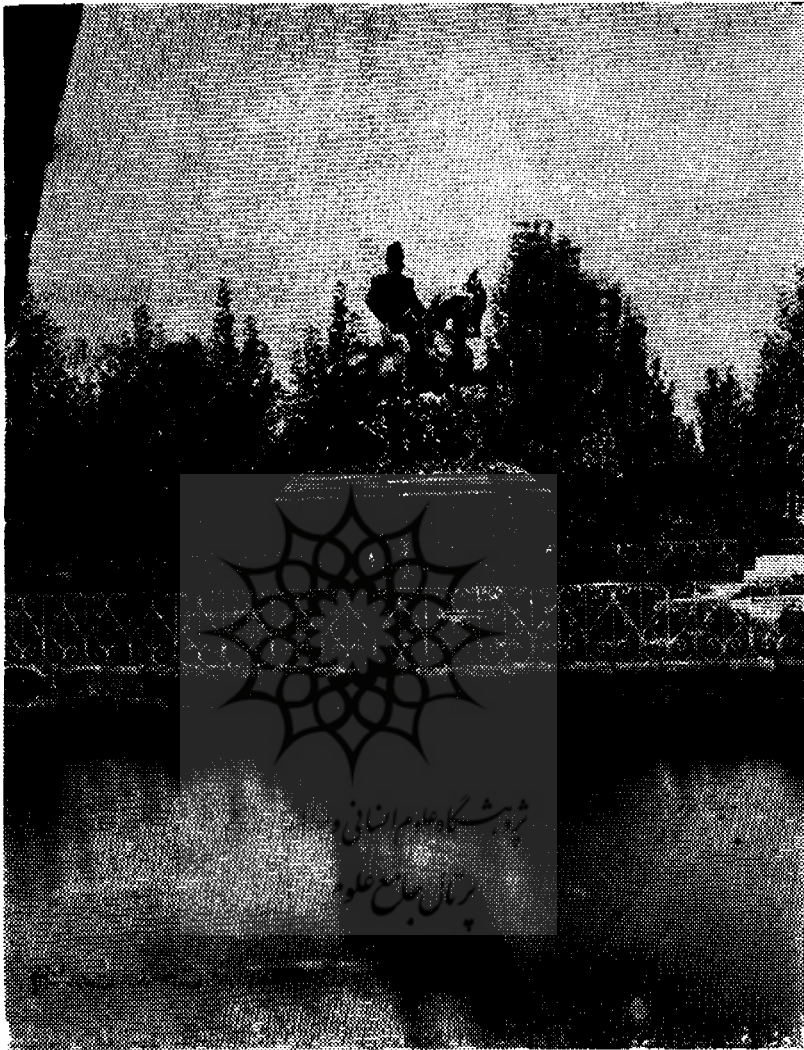
این مجسمه بر حسب امر شاه از آن محل برداشته شد و چهار سال بعد هم که مجسمه شاه را بدین شکل زیبا در قورخانه ساختند و مقرر شده بود در محل مناسبی در شهر نصب گردد که مردم آنرا ملاحظه کنند مصلحت ندانستند در شهر نصب کنند بی‌باغ شاه برده در آنجا قرار دادند شرح این مجسمه را همانوقت پس از اتمام از اینقرار در شماره ۵۰-۱۳۰۴ روزنامه شرف نگاشتند .

در این عهد جاوید مهد همایون کلیه اعمال و صنایع و فنون از حسن تربیت دولت و توجهات خاطر خطیر همایون شاهنشاهی خلداله ملکه و سلطانه در دولت ایران رو بترقی و کمال گذاشته است خاصه قورخانه

دستخط ناصرالدین شاه به نایب السلطنه

مبارکه دولتی که امروز دارای کارخانجات متعدده بخار و صنایع و اعمال مختلف و کارکنان و اساتید ماهر است و انواع اسباب و اشیاء و آلات فلزیه و خشبیه و غیره اعم از ادوات و مهمات حربیه و غیر حربیه بوضعهای خوب از روی کمال قدرات ساخته و پرداخته میشود از جمله درین اوقات برحسب دستور العمل جناب اقبال السلطنه وزیر قورخانه مبارکه مجسمه‌ئی از تمثال بیمثال بندگان اقدس همایون شاهنشاهی تقریباً باندازه جسم و هیكل مقدس مبارک سواره بالباس رسمی ساخته و ریخته‌اند که از حیث صنعت ریخته گری و علم نقاشی و تناسب اعضا و دقایق اوستادی در این فن مخصوص مجسمه سازی بهتر از آن بتصور نمی‌آید مانند کارهای خوب اساتید اروپا است و حال آنکه اوستادان و صنعتگران این مجسمه تماماً ایرانی هستند چند روز قبل که بندگان اعلیحضرت اقدس همایون شهر یاری خلداله ملکه تشریف فرمای قورخانه مبارکه شدند و نواب مستطاب و الانایب السلطنه امیر کبیر وزیر جنگ و جمعی دیگر از وزراء عظام و امراء نظام و غیره هم ملتزم رکاب اعلی بودند این مجسمه بلحاظ نظر آفتاب اثر همایون رسیده زیاده از حد مورد تحسین و تمجید افتاده و موجب حیرت تمام ناظرین گردید نخست نواب مستطاب و الاشاهزاده معظم وزیر جنگ نظر بترقیات کلیه اعمال قورخانه مبارکه مشمول مراجع خاصه ملوکانه شده سپس جناب اقبال السلطنه وزیر قورخانه و همچنین هریک از اساتید و صنعتگران این مجسمه مورد التفات و تحسین زیاده افتادند و مقرر آمد که در باره هریک از آنها برحسب رتبت و صنعت از طرف دولت محض تشویق آنها بذل امتیاز و مرجمتی بشود پس از آن بندگان همایون مقرر فرمودند که این مجسمه مبارکه را در جای مناسبی از اماکن دولتی دارالخلافه بمبارکی و میمنت نصب کنند و همه وقت عموم مردم بتوانند بزیارت آن نایل شوند.

این مجسمه گرانبها سالها در باغ شاه بربل استخر بزرگ روی پایه‌ئی قرار داشت تا آغاز سلطنت رضاشاه کبیر که باغ شاه تبدیل به سربازخانه گردید مجسمه را دست و پا شکسته فرو ریختند و از میان بردند .